Gheorghe Crăciun și experiența senzorialului

Dora DENIFORESCU

Universitatea „Transilvania" din Brașov, Facultatea de Litere
"Transilvania" University of Brasov, Faculty of Letters
Personal e-mail: denidora@yahoo.com

Gheorghe Crăciun and the Experience of the Sensuous

The present paper attempts to emphasize the prominent figure of Gheorghe Craciun within the Romanian literary field by discussing a recurrent theme in his works, namely the conflict between body and letter. His famous works such as A Composition with Unequal Parallels, Blue Women, The Beauty without a Body or Pupa Russa will be analysed in order to develop a clear view on intimacy and the close connection between life and sensations.

Keywords: metadiscourse, the conflict between body and letter, love, sensation.

Gheorghe Crăciun, autorul cărților *Acte originale, copii legalizate*, *Compunere cu paralele inegale*, *Frumoasa fără corp*, *Pupa Russa*, *Femei albastre* este inovator în primul volum, postmodern în al doilea și interesat mai mult de conflictul dintre "trup" și "literă", decât de procesul scrierii în romanele care au urmat să apară. Temele trupului sunt de fapt teme ale intimismului și ale degradării umane, morale, sociale.

Compunere cu paralele inegale este o carte fascinantă prin stilul scriiturii, prin frazele senzuale, cu sonorități antice, prin cuvintele simple și totuși cristalizate în expresii sofisticate.

Volumul acesta este structurat pe două planuri, unificate de tema dragostei, deși viziunea arhetipală a iubirii este atât de diferită de la un plan la altul. Cele patru - cinci cupluri din secvențele contemporane nu vor fi altceva decât tot atâtea forme și grade ale alienării cuplului arhetipal.

Rescrierea istoriei lui Daphnis și Cloe este și ea inovatoare, pentru că prozatorul descoperă ceea ce-i lipsea lui Longos: dimensiunea corporală. A-ți trăi propriul corp și a-ți pune problema acestuia și a senzației, a reontologiza literatura pe această cale nu e puțin lucru, după Virgil Podoabă. Criticul literar afirmă în cartea lui, *Metamorfozele punctului. În jurul experienței revelatoare*, referindu-se în special la scriitorii Școlii de la Târgoviște, că: "așa cum Simionescu, Olăreanu și Radu Petrescu, își socoteau, în măsuri diferite, propria literatură din literatura anterioară, folosindu-i codurile și convențiile, pentru a o produce pe a lor, Gheorghe Crăciun se folosea și el, nu pentru prima oară de un prefabricat livresc pentru a scrie *Epură pentru Longos.*"[1] Dar autorul nu producea o simlpă *ars combinatoria*, "spectaculoasă, livrescă, intertextuală, ludică, ironică", aflăm tot de la criticul Virgil Podoabă. De fapt Gheorghe Crăciun "infuza sânge într-un tipar livresc: acela al romanului lui Longos"[2], realizând în același timp „o artă a resuscitării vechiului roman elenistic".

Nimic din toate acestea nu au fost sesizate de unii critici. Nicolae Manolescu spune despre *Compunere cu paralele inegale* că este „un roman textualist", iar Mircea Mihăieș vede în volum „ultimul roman textualist", „un roman alexandrin". Sigur că intertextualitate există, dar nu acest lucru este important în cartea lui Gheorghe

Crăciun. Livrescul este suprapus peste tiparul grec, resemnificându-l. Senzația este principalul personaj aici.

Discursul trece de la fragmentarism la cursivitate, de la ironie la acceptarea lentă a lucrurilor, a stărilor, dar toate se fac cu un aer tragic. Vocea auctorială intervine atunci când scrisul devine obiect de observație: „să scrii în timp ce scrii despre faptul că scrii e un lucru nou, interesant, plin de surprize, deși foarte greu digerabil din perspectiva celui care te-ar citi". Se vede că autorul *Compunerii*... e aici postmodern, procedeele legate de acest fenomen, nefiind epuizate: pastișa, parodia sunt și ele exploatate în volumul de proză al lui Gheorghe Crăciun, o proză autoreflexivă, prin natura ei.

Să vorbim în continuare de o scriitură foarte diferită, dar la fel de seducătoare. *Femei albastre* de Gheorghe Crăciun pare a fi un roman-simbol, ca o inimă ce pulsează de dincolo de timp. Sunt două lumi antagonice în cartea lui Gheorghe Crăciun, două tipuri de unives, o lume de vis, o aventură a plăcerii și a simțurilor și un univers al halucinației, în care frigul și căldura se confudă, viitorul și trecutul își suprapun umbrele și conturul: „Eu priveam totul ca pe un vis monstruos, seducător și atroce, în care nu mai exiști decât tu". Tehnica e aceea a aparatului de filmat care înregistrează cât mai multe detalii într-un timp foarte scurt, iar descrierea obiectelor de aici nu mai încetinește ritmul narațiunii, ci îl intensifică.

În același timp, volumul este un roman surprizător în care accentul nu mai cade pe latura experimentală, dar nici pe ideea de metatext. Este un roman camilpetrescian, cu multe influențe din autori ca Anton Holban ori Hortensia Papadat-Bengescu.

Ceea ce era o adevărată aventură a corporalității, născută din "conflictul dintre trup şi literă" în romanele de până acum ale lui Gheorghe Crăciun, aici, în *Femei albastre* dorința de a trăi prin scris dispare aproape de tot, depășind teritoriul livrescului, dar şi dorința de textualizare a sinelui și a lumii.

Istoria e estompată de tema erosului în *Femei albastre*. De parcă transcendența ar fi legată de erotism și de senzualitate, ori de limita dintre senzorial și cerebral. Dar să privim către iubitele personajului narator: Ondina, ce amintește de duhul apelor și de mitul sirenei este „născută în zodia peștelui", apoi Ada care vrea să strige cu disperare: „întoarce-te la mine!", dar nu are cui. "Nimeni nu merită asta și ea rămâne o femeie care caută și așteaptă, fuge și se întoarce înapoi, cade în deznădejde și își revine." Și Nicole Kidman, la care naratorul visează în secret... Toate personajele feminine sunt constituite după același model al femeii romantice, misterioase, chiar bovarice, un fel de iubită pe care naratorul o dorește, dar o respinge în același timp. Nicole pare anume făcută pentru un rol de învingătoare. Pe ea nu o poți minți, nu o poți amăgi. Iar trupul ei pare al unei adolescente, cu „pielea roz, foarte sensibilă la soare și la vânt".

Interesante sunt și comentariile despre film, despre regizori și actori – inserate în text tot printr-o tehnică postmodernă. Ironie, intertextualitate și ludic – toate acestea compun discursul narativ din *Femei albastre*, o carte memorabilă, cum sunt toate celelalte cărți ale prozatorului Gheorghe Crăciun.

„*Femei albastre* este, înainte de toate, o narațiune centrată pe capacitatea exploratorie a simțurilor: polifoniile simțurilor, ca și polifoniile limbajului, reflectând, în viziunea lui Gheorghe Crăciun, polifoniile vieții. Scriitorul, aidoma naratorului său din *Femei albastre* - un eu lipsit de nume, a cărui existență prinde contur în relație cu celelalte personaje - este un vânător, unul interesat să „vâneze" viața de zi cu zi, în cele mai mici detalii."[3] scrie Carmen Mușat în prefața cărții lui Gheorghe Crăciun.

Femei albastre sau flori albastre? Sau poate doar fantasmele naratorului... O reverie cu flori de gențiană și irișI de culoarea cerului în răcoarea translucidă a aerului...

O scriitură bazată pe tehnica contrapunctului și în același timp o combinație de secvențe temporale și spațiale găsim într-o altă carte a lui Gheorghe Crăciun: *Mecanica fluidului.* Volumul pornește de la *biografia corporală și mentală* a autorului și conține texte, imagini, pagini de jurnal, fotografii, chiar grafică - un exemplu este autoportretul de la pagina 34. „Mecanica fluidelor este o știință care pentru a se face înțeleasă recurge la scheme, tabele, figuri. Autorul acestei cărți face, cu mijloacele sale, un recurs similar la elementele nontextuale. I s-a părut că structurându-și astfel cartea a scris un fel de Mecanică a fluidului și că fluidul acesta e propria lui identitate, eul său, cum se spune."[4] Așa explică autorul cărții metafora ce dă titlul volumului, încercând să depășească prin scris această mecanică a vieții - un flux continuu de întâmplări și neprevăzut.

Proza se îmbină cu metatextul, iar reflecțiile despre viață se completează cu cele despre actul scrisului, despre sentimentul de autor, despre sensul realismului ca "produsul unei voințe de ordonare a infernului vieții", despre "plăcerea însemnărilor zilnice", ca în proza "Flori și mucegai": "Există o dimineață de mai. Este o curte pe o stradă denumită și umbra lui de om învecinat cu fereastra aceasta. El sapă în apropierea mesei e aproape de scaun vede probabil fumul care iese ne desparte un zid. Există zgomote că el înaintează printre flori scurmă pământul stă. Există sunetul că el respiră. Și deasupra cămășii pe mușchii alungiți peste spinarea care vibrează umbra rece de măr. Pomul e încă înflorit se scutură cerul e încă o culoare ciuruită se albește."[5]

Într-o altă carte, în *Trupul știe mai mult, fals jurnal la Pupa Russa,* tema scrisului revine și, o dată cu ea, și tema trupului și a senzorialului. Ori a senzației care *pare mai inexplicabilă decât un gând*. Lumea devine

chiar senzația pentru prozatorul Gheorghe Crăciun: „Lumea mi-e interzisă. Ea se confundă cu ochii, auzul, limba, degetele mele. Drumul de la senzație la gândire îl înțeleg. Ceea ce nu pot înțelege, pentru că nu am nicio garanție în acest sens e drumul de la senzație la lume."[6]

Edificator în acest sens este și un poem semnat de Gheorghe Crăciun, inclus în paginile acestui pseudo-jurnal, foarte inteligent conceput, încât să sugereze atât de bine concepția autorului despre arta scrisului.

„Totul stă închis în sine și așteaptă.
Mâna mea stă închisă în sine
și așteaptă comanda:
scrie!
Ochelarii mei stau pe masă
peste foile scrise
peste literele mele ca niște icre albastre
și așteaptă să vadă în locul meu."[7]

Iar un alt poem al aceluiași autor definește conștiința scrisului și percepția acută a lumii în care trăim:

„lung de linie al privirii mele
pe gazonul mărunt
o șerpuire printre frunze și hârtii
tulpina către care
o suprafață de iarbă velină
frunzișul înfoiat
dinspre un cer cu netezimi de sticlă
lung de linie al razelor de soare."[8]

Scriitorii generației '80 sunt și gardienii ei: sunt mereu cu ochii în patru, unul la text, la ficțiune și altul la real - cum ar zice Ioan Groșan, un foarte cunoscut autor din această generație - și al treilea "ochi" la cititor, iar ultima privire e aruncată înspre Wittgenstein, care spune că "sarcina filizofiei este să învețe musca cum să iasă din sticlă", adică, în interpretarea lui Vattimo[9], filozofia trebuie să ne învețe să ne mișcăm în împletitura de mesaje transmise prin limbaj sau prin tot felul de forme simbolice, determinându-ne să trăim fiecare mesaj în parte și fiecare experiență în parte.

O definiție a optzecismului, prin prisma trecutului o dă și Sorin Preda, un alt autor din generația 80, care spune, într-un text teoretic numit „Competiția continuă": „De la Camil Petrescu ne-au r*ămas urbanismul și anticalofilia. De la Urmuz inocența. De la Radu Petrescu propensiunea către adevăr și chiar mai mult decât atât. De la generația '60, curajul de a refuza niște modele vetuste."*

Așadar, proza pe care o scrie Gheorghe Crăciun devine o dezbatere asupra funcției literaturii și asupra mernirii scriitorului, dar în același timp nu sunt uitate temele intimismului - iubirea, triunghiul amoros, mediul casnic și evadarea din acest spațiu prin literatură, prin fantasmele scriiturii - și temele degradării corpului sau ale eroziunii trupului. Gheorghe Crăciun este, nu doar în generația sa, un autor unic prin modul în care abordează temele trupului și apoi le rescrie într-un mod surprinzător și original.

Note:

1. Virgil Podoabă - *Metamorfozele punctului. În jurul experienței revelatoare,* Pitești, Editura Paralela 45, 2004, p.180.
2. Virgil Podoabă - *ibidem*, Pitești, Editura Paralela 45, 2004, p.180.
3. Gheorghe Crăciun - *Femei albastre*, în prefața cărții semnată de Carmen Mușat, Iași, Editura Polirom, 2013, p. 6.
4. Gheorghe Crăciun - *Mecanica fluidului*, Chișinău, Editura Cartier, 2003, p. 6.
5. Gheorghe Crăciun - *ibidem,* Chișinău, Editura Cartier, 2003, p. 7.
6. Gheorghe Crăcun - *Trupul știe mai mult. Fals jurnal la Pupa Russa (1993 - 2000)*, Pitești, Editura Paralela 45, 2006, p. 96.
7. Gheorghe Crăciun - *ibidem*, Pitești, Editura Paralela 45, 2006, p. 150.
8. Gheorghe Crăciun - *ibidem*, Pitești, Editura Paralela 45, 2006, p. 142.
9. Gianni Vattimo - *Dincolo de subiect*, Editura Pontica, Constanța, p. 11.

Bibliography:

Crăciun, Gheorghe - *Compunere cu paralele inegale/ A Composition with Unequal Parallels,* București, 1988, Editura Cartea Românească.
Crăciun, Gheorghe - *Femei albastre/ Blue Women*, Iași, 2013, Editura Polirom
Crăciun, Gheorghe - *Mecanica fluidului/ The Mechanics of the Fluid*, Chișinău, 2003, Editura Cartier.
Crăciun, Gheorghe - *Trupul știe mai mult. Fals jurnal la Pupa Russa(1993 - 2000)/ The body knows more... A pseudo-journal of Pupa Russa*, Pitești, 2006, Editura Paralela 45.
Podoabă, Virgil - *Metamorfozele punctului. În jurul experienței revelatoare/ The metamorphoses of the point. Around the experience of revelation,* Pitești, 2004, Editura Paralela 45.